

Heydər Əliyev SSRİ-nin saxlanılmasına qətiyyətlə etiraz etmişdi

Mən yeni İttifaqa daxil olmağın və bunun üçün referendum keçirməyin heç bir şərt qoymadan əleyhinəyəm. Bu bütün seçicilərimin, deputatı olduğum Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi deputatlarının yekdil fikridir. Azərbaycanın tam istiqlaliyyət, azadlıq, iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməsinin tərəfdarıyam. Azərbaycan xalqı artıq bu yola çıxmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sessiyasındakı çıxışından 7 mart 1991-ci il

sonra yaranacaqdır. Həqiqət isə ondan ibarətdir ki, yeni İttifaq müqaviləsinin layihəsi əvvəlkindən də yararsızdır".

Həmin çıxışda xatırladıldı ki, bəziləri respublikamızın müstəqil, İttifaqdan ayrı yaşamağa imkanı olmadığını sübut etməyə çalışırlar. İttifaqda olan respublikaların bir-biri ilə sıx iqtisadi, texniki əlaqələrlə bağlı olduğuna görə onların İttifaqdan ayrı yaşaması mümkün olmadığı fikri də ölkədə geniş yayılmışdır: "Bu təbliğatlar əsassızdır. Əvvəla, Azərbaycan tam müstəqil dövlət kimi fəaliyyət göstərmək üçün bütün imkanlara malikdir. İkincisi, dünyanın hər bir dövləti digər dövlətlərlə istədikləri sahələrdə qarşılıqlı iqtisadi, ticarət, texniki əlaqələr yaradır, ümumdünya inteqrasiya prosesində iştirak edir və bunların heç biri bu dövlətləri müstəqillikdən məhrum etmir. Ona görə də İttifaqda olan respublikaların iqtisadi əlaqələri onların müstəqilliyə nail olmasına mane ola bilməz. Fikrimcə, əgər Azərbaycan tam müstəqil dövlət olarsa, bu, müstəqil Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün daha səmərəli olar".

Heydər Əliyev SSRİ-nin qorunub saxlanılması üçün canfəşanlıq edənlərə xatırladı ki, 1990-cı il yanvarın 20-də İttifaq dövləti tərəfindən Azərbaycan xalqına qarşı hərbi təcavüz edilmişdir. Heç bir əsas olmadan, xəbər vermədən, dövlət qanunlarını kobudcasına pozaraq, Bakı şəhərinə müasir silahlı sovet ordusunun qoşun hissələri yeridilmiş, onlar vəhşilik, qəddarlıq etmiş, nəticədə nahaq qan tökülmüş, yüzlərlə adam həlak olmuş, xəsarət almış, itkin düşmüşdür: "Təəssüf ki, bu təcavüz indiyə qədər davam edir. Bir ildən artıqdır ki, Azərbaycanın paytaxtı fəvqəladə vəziyyət şəraitində yaşayır. Bizim sessiyamız da bu şəraitdə keçirilir. Bir ildən artıqdır ki, Azərbaycan xalqı şəhidlərə matəm saxlayır. Respublikanın şəhərlərində, qəsəbələrində, kəndlərində şəhidlərin xatirəsinə abidələr ucaldılır. Fəqət qatillər indiyə qədər aşkar olunmayıb. Buna heç vaxt bəraət qazandırmıyacaq. Bu məsələ müzakirə olunmalıdır. 20 Yanvar faciəsinə Ali Sovetin sessiyası siyasi qiymət verməlidir, onun günahkarlarını müəyyən etməlidir".

Ulu öndər tək-cə parlament rəhbərliyindən deyil, eləcə də, bütün deputatlardan tələb edirdi ki, xalq hər şey düzgün çatdırılsın. Sosial ədalət bərqərar olunsun: "Biz bu yola düşməsək, bunu gələcək nəsillər edəcək. Və onlar, tarix bizi bağışlamayacaq. İndi hər bir namuslu, qeyrətli azərbaycanlı gərək öz şəxsi mənafehlərini, imtiyazlarını unut-sun, xalqın əqibəti, bu günün və azad gələcəyi haqqında düşünsün. Xalqın müqəddəratı hər şeydən üstün olmalıdır. Azərbaycan xalqı birləşməli, öz müqəddəs doğma torpağını göz bəbəyi kimi qorumalıdır. Azərbaycan Respublikası iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməli, tam istiqlaliyyət uğrunda mübarizə aparmalıdır. Xalq deputatlarını, bütün Azərbaycan xalqını bu yola dəvət edirəm və əmin edirəm ki, mən bu yoldan dönməyəcəyəm".

Ulu öndər dedi və yolundan dönmədi. Yəni Naxçıvanda həmin referendum keçirilmədi. Ekspertlər yazırlar ki, Azərbaycan xalqının tarixində xalqın iradəsinə əks etdirməyən faktlar az olmayıb. Onlardan biri də 1920-ci ilin 28 aprel tarixidir. O zaman Azərbaycan xalqı, guya, öz istəyi ilə SSRİ-yə daxil olmaq qərarı vermişdi. 1991-ci ilin 17 martı da utandırıcıdır, çünki həmin gün keçirilən referendumun nəticəsinə görə, guya, xalq SSRİ-nin tərkibində köləliyi davam etdirməyə razılıq verirdi. Əslində, həmin referendumun nəticələri saxtalaşdırılmışdı və çox təəssüf ki, sonradan da bu qanunsuzluq edənələrə qarşı heç bir tədbir görülmədi.

İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
"Xalq qəzeti"

Ötən əsrin son onilliyində ölkəmizdə baş vermiş – qürur və iftixar mənbəyimizə çevrilən hadisələrin bir neçəsi Naxçıvanla bağlıdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı ilk dəfə muxtar respublikanın Ali Məclisində qaldırılmış, "sovet socialist" sözləri SSRİ məkanında və "SSRİ-nin sağlığında" ilk dəfə bu qurumun adından çıxarılmış, eləcə də, ölkənin o zamankı rəhbərlərinin SSRİ-nin saxlanılması üçün keçirdiyi referendumda Naxçıvan Muxtar Respublikası iştirak etməmişdir.

Nə üçün bu faktlar məhz Naxçıvanda qeydə alınır? Bu sualın cavabını Prezident Kitabxanasının elektron resurslarından seçdiyimiz məlumatda tapırıq:

"Ümummilli lider 1990-cı il iyulun 20-də Bakıya gəldi. İki gün sonra – iyulun 22-də isə doğma Naxçıvana qayıtdı, bu qədim diyardan Azərbaycanın qurtuluş mübarizəsinə rəhbərlik etdi. Ümummilli lider 1990-1993-cü illərdə blokada şəraitində olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının erməni təcavüzündən xilas və böhranlı vəziyyətdən çıxarılması üçün ardıcıl tədbirlər gördü.

Dahi şəxsiyyətin Naxçıvandan başladığı müstəqillik yolu Azərbaycanın qurtuluş mübarizəsinə çevrildi. Üçrəngli bayrağımız ilk dəfə olaraq 1990-cı il noyabrın 17-də ulu öndərin sədrliyi ilə keçirilən Naxçıvan parlamentində qaldırıldı, Naxçıvan Muxtar Respublikasının adından "sovet socialist" sözləri çıxarıldı, SSRİ-nin qorunub saxlanması ilə bağlı keçirilən referendumda Naxçıvan Muxtar Respublikası iştirak etmədi, Azərbaycanda ilk Milli Ordu quruculuğuna Naxçıvandan başlandı, bir sözlə, müstəqil dövlətçilik yolunda mühüm və əhəmiyyətli addımlar atıldı".

Bu yazıda həmin faktlardan biri – SSRİ-nin qorunub saxlanması ilə bağlı referendumun Naxçıvanda keçirilməməsi barədə söz açmaq istəyirik. Bu zaman bir məsələni xüsusilə qeyd etmək zərurəti var. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının saxlanması məsələsi üzrə SSRİ referendumunun Azərbaycan Respublikasında keçirilməsinin təşkili haqqında qərarının gecikdirilərək, xalqı çaşdırmaq məqsədi ilə verilməsi başadüşülən idi.

"Müəyyən edilsin ki, "Ümumxalq səsverməsi (SSRİ referendumu) haqqında" SSRİ Qanununun 17-ci və 18-ci maddələrində uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasında 1991-ci il martın 17-də keçiriləcək SSRİ referendumunun mərkəzi respublika komissiyasının səlahiyyətini Azərbaycan Respublikası xalq deputatları seçkiləri üzrə Mərkəzi

Seçki Komissiyası həyata keçirir... Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri Elmira QAFAROVA. Bakı şəhəri, 7 mart 1991-ci il".

Yəni bu qərarın referendumda cəmi 7 gün qalmış verilməsi ölkə əhalisinin məsələnin əsas mahiyyətinə vara bilmək üçün müzakirələr aparmasını engəlləmək məqsədini daşıyırdı. Ancaq unudurdular ki, ölkədə istənilən siyasi məsələnin mahiyyətini böyük ustalığ və peşəkarlıqla qiymətləndirməyi bacaran müdrik şəxs var. O, böyük siyasi və idarəetmə təcrübəsi olan Heydər Əliyev idi.

Ulu öndər Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin 7 mart 1991-ci il tarixli sessiyasındakı çıxışında bu referendum oyununun bütün mahiyyətlərini açıb göstərmişdi. Böyük liderin həmin çıxışını "Səs" qəzetinin Prezident kitabxanasının elektron resursunda qorunan 15 mart 1991-ci il tarixli sayında oxuyuruq: "Ölkənin rəhbərliyi yetmiş il mövzu olaraq, respublikaları yeni İttifaq yaratmağa dəvət edir. Qorbaçov bir neçə çıxışında hətta belə demişdir ki, guya, ölkədə indiyə qədər həqiqi İttifaq olmayıb, respublikalar heç də İttifaqda yaşamayıb, əsl İttifaq bundan